

Vukovar, 16. XI. 1955.

IZVJEŠTAJ O PREGLEDU KULT. HIST. SPOMENIKA
NEKIH MJESTA BIV. KOTARA VUKOVAR.

(Pregled obavljen 15. XI. 1955. po članovima
komisije:

Kešić Vinko, načelnika odjela za prosvjetu i kulturu
NOK-Vinkovci

Korda prof. Josipa, predjeduniku Savjeta za prosvjetu i
kulturu NOK-Vinkovci

Svagalj prof. Dionizija, inspektora gornjeg Savjeta
Brlić M. Anti, poč. konzervatora za biv. kotar Vukovar
kao izvjestitelju

I L O K

Gradski muzej

osnovan 1952. g. Otveren u čast VI. kongresa KPJ 1953.
god. Smješten u dobrim prostorijama barokne kurije biv. neštinskih
feudalaca bar. Bernjakevića, prizidana na polukula i obrambene
zidine iločke sredovjekovne-turske fortifikacije. Uređeno je 6
odjeljenja. U prizemlju se iz atrija ulazna lijevo u lapidarij
s kamenim spomenicima, s odlijevima ranih kult. hist. spomenika i
sa arheološkom zbirkom. Do ove dverane prostorija, u kojoj se nalaze
dokumenti vinarskog odjeljenja. Ovi treba da budu temelj budu-
ćem iločkom vinarskom muzeju. U centru prizemlja, u dverani polu-
kružne kule, smještena je zbirka NOB, zatim ekspanati u vezi s
historijom radničkog pokreta i etnografska zbirka.
Do ove prostorije nalazi se prazna dverana, koja je odredjena za
zbirku likevne umjetnosti, iz koje će se kasnije razviti Grad-
ska Galerija slika. Sadržani materijal za ovu galeriju sastoji od
dvadesetak ulja i tempera i oko 40 grafike (akvarela, bakropisa,
pastela, gvaša itd.) naših savremenih slikara i nekoliko opusa
hrvatske slikarske generacije prije I. Svjetskoga rata.
Trebalo bi omogućiti iločkoj upravi muzeja, da što prije osposobi
ovu izložbu izvrednom detacijom materijalnih sredstava za nabavu
potrebnih okviru i stakla. Smatra se, da bi u prvi mah svota od oko
20.000.- dinara mogla riješiti ovaj problem. Ilok bi time dobio
značajni kult.-hist. objekat, koji bi doprineo ne samo kult. uzdi-
zanju narednih masa, već bi i mnogim turistima pružio vanredan
kult. užitek.

U I. katu se nalazi muzejski ured i 3 prostorije.
U ulaznoj smješteni su brojni artefakti s tamošnjeg terena, zbir-
ka oružja i zbirka zanimljivih iločkih arhivalija. U drugoj su
ekspanirani: cehalija, dokumenti o zarvitzka građanske klase, numi-
-smatika, dokumenti lokalne štampe, društvenog života itd. U trećoj
se nalaze dokumenti sredovječnog, turskog i feudalnog (Odescalchi)
iloka.

Prema mišljenju prof. Josipa Mastrovića, upravitelja
muzeja i potpisanoga iločki muzej ima sve uslove daljnjeg razvit-
ka, tim više, što će se on proširenjem desedanje gradske općine u
našem novom komunalnom sistemu obuhvatiti još i područje Bapske-

Kavaka, Sarajeva i Mehova. Uz izvjesnu materijalnu pomoć od strane naredne vlasti kroz redovan budžet za 1956. g. osigurati će se ovoj mladoj kulturnoj ustanovi prosperitet, koji će opravdati napora naredne vlasti oko kult. ideološkog uzdizanja narednih masa.

Biblioteke

U Ilika postoje ove biblioteke javnog i privatnog značaja:

1) Gradska uz čitaonica s oko	900 knjiga
2) Feničana s oko	1200 "
3) SSNN s oko	200 "
4) Muzejska s oko	300 "
5) Školske s oko	1100 "
6) Samostanska s oko	4000 "

Od ovih je po broju knjiga i po svemu hist. sadržaju zanimljiva samostanska. Uz ovu se nalazi i mala zbirka kult. hist. predmeta, najviše religioznog karaktera. Ovi predmeti bit će vremenom eksponirani u velikom bareknom reliktoriju i time će postati dostupni nauci.

Knjižnica se nalazi u I. katu sredovjekovne okrugle kule. Sub vremenom teško je nagrizne ovu jedinstvenu arhitekturu u velikom obrambenom sistemu čitave ogromne ilačke fortifikacije - nekad knezova ilačkih - preuzetu i kasnije zapuštenu od Turaka (1526-1688). Nebotičarska je reakcija nakon revindikacije Srijema napustila Ilik kao tvrđavu preživjelog sredovjekovnog tipa. Predvši veliki ilački feud talijanske rimske nepetske porodici Odiscalchi započeli su ovi "popravljanje" zidine i kule u svoje eklenenske svrhe. Narediti unutrašnjeg od ovih objekti sve više i više propadaju kao i dverne, park ispred dverca, nekad pun ekstenzivnog rastlinstva, negrebnih spomenika (turci) nekog turekog paše, turaka kupelji s tragovima lijepih arapskih na vanjskoj zidici itd. Sve to traži HITNU konzervaciju. Da jedan dio manje oštećenih objekata ne bi ni trebale većih sredstava! A i jedinstvena lijepi park uz južne obrambene zidine treba regeneraciju. Uz reprezentativan sadržak ove bi vrtlarstva moglo, vodjene solidne i s male investicije, prečajan cvijeće, ukrasne bilje, svjetnog sadnja, zimzelena, mladica itd. ne smatse pokriti svoju režiju, već vremenom čak i doprinijeti narednom dohodu.

Kako je naprijed spomenute, kula biblioteka je destrajala. Sireka pakostine valjalo bi NEODGOVORNO plumbirati, s temelje učvrstiti. Krovna konstrukcija je trula. Prijeti opasnost da gradnik popusti, jer je teško naći i da onda prigodom srezanja pod sobom pekepe čitavu biblioteku. Krov je za nuždu vlasnik da popravi tako da je momentane zaustavljene preklapanje strepa.

Biblioteka sadrži niz djela iz XVI-XVIII. stolj. najvažim djelom tseloškog sadržaja. Ne ima i naše kult. literature i djela profanih pisaca od XVIII. stolj. do nasovane. Ova su važna za istraživanje naše književnosti do ilirskog prepereda. Postoji doduše neka nepotpuna kartoteka. Ova nemože zadovoljiti našu nauku. Trebale bi dakle, prevesti reorganizaciju ove v žne knjižnice po načelima modernog bibliotekarstva uz držer nadležnog konzervatora. Time bi ona dobila svoju pravu vrijednost za našu nauku. Pravilnim konzerviranjem

Nitavog fonda knjige sačuvati bismo ovaj kult. hist. spomenik od prepadanja uslijed vlage, prašine, štetečina i sl. A u krajnjoj liniji i ta je biblioteka kult. naslied našega naroda.

Elaborat ing. S. Katusića.

Priznajemo, da je stigao na ovaj konzervatorski zavod u Osijeku ing. S. Katusić izraditi elaborat o turskom problemu. Akt je od 15. VIII. 1954. Jedna je kopija prešana druga divljena tuji, nar. poslaniku za Saveznu skupštinu, a jedan ima prof. Maštravić u Iloku. Predlažem, da nabavite ovaj dokument kao prilag. spre. rešenja.

BARANI GRAD

Pravoslavna crkva

Ovaj zanatljivi kult. hist. spomenik, kao dokumenta naše nekadašnje provincijalne arhitekture, dosta je zapušten. Nastran, da je tenezid i dio strepa. Valjalo bi biti nešto pedazeti, da se spase strepne slikarije, a našite pak velika historijska freska, koja prikazuje bitku na Kosevu polju. Nadalje predlažem, da se pod nadzorem nadležnog konzervatora uredi parohijski arhiv, koji je bogat crkvenim i ekonomskim protokolima iz prve polovine XVIII. stolj. da u najnovije vrijeme da se konzerviraju stare crkvene sporedne knjige, među kojima možda ima i brošura te da se sastavi inventar, koji bi poslužio namu pri proučavanju historije Srba toga kraja.

Ova zid crkve ima i nekoliko starih nadrebnih kamena. Sve valja očistiti. Isto tako i obojne ikone, jer se uslijed nezaštite vremenom prepasti.

Stavimo li to u red, osujetit ćemo, da svi predmeti jednoga dana ne ođu s našega teritorija.

CC-17. 81 / 152 - 20

Samostan franjevački

je u glavnom u urednom stanju. U bivšem se refektoriju nalazi PRAVOPISNA ZBIRKA, u kojoj se ističu ekspoziti seljačke umjetnosti (ruhe, alat, uređjaji, razne rukotvorine i sl.) Nadalje ima arh., numizmatičkog i kult. hist. materijala. Zatim niz vrijednih crkvenih predmeta za upotrebu (kazanetska kadionica iz poč. XVI. stolj.), slika, rukopisa, pergamenta, ornamentalija, taranske pakudstve itd. Prema zakonu ova zbirka potpada pod nadzor i zaštitu nadi. konzervatora.

KNJIŽNICA s oko 3.700 zvezaka nalazi se izvan klauzura te je pristupačna namčenjacima. Uz djela teološka sadržaja (XVI-XVIII st) ima ovdje knjige iz slavenske književnosti seljačkih ti. ogradija Franjevačke i Divald, djela Katančića i priličan broj savremene literature. Knjižnica nije sistematski uređjena, pa se predlaže isti postupak kao i onaj za Ilok.

Knjgovine sredovj. grada

Novovičkih pa terena, a kasnije i ureka ne pokazuju znatnije promjene. Valja težešim spf. uredu narediti, da pripazi da ne bi nepozvani pečeli razarati arhitekturu za svoje svrhe.

Usljed nesumnjivog vršenja misne bezli pregledati
crkvenog arhiva.

Ona mi je poznata od ranije. Izle je stara. U ratu je
težiteljivo stradala, a stoji pod utjecajem beogradskog parohijskog
dubinskog kult. hist. vrijednosti, naređuje ih (kao i iz XVI. stolj.) i
nešto crkvenih knjiga, koje su evanđeljske priredbe (el. seos
Srba u naše krajeve. Sve je u slabom stanju. U sporazumu s nadležnim
parohijskim trezornikom treba bi uzložiti konzervativnu arhivirati i pregledati taj inven-
tar i napraviti popis. Onda bi se pristupilo zaštiti tako da bi se
enemogućio prenos tih predmeta s našeg područja.

Predlažem, da se ova pitanja pretraga na idućem sastan-
ku Savjeta za prosvjete i kultura NOK-Vinkevo i odrede mjere a zaštiti
zakona o zaštiti spomenika kulture i prirodnih rijetkosti.

POK. KONSERVATOR
(B. Brlić)

O tome obavijest:

- 1) Gradski muzej - Ilok
- 2) Muzejeka zbirka - Sarajevo
- 3) Mapa

029-521/18.11.55.